

FELSEFİ PERSPEKTİFTEN HUKUKSAL BİR RETORİKE BAKIŞ: BELEDİYE ŞİRKETLERİ VE İDARENİN KANUNİLİĞİ İLKESİ

Arş. Gör. Muhammed Emin YILDIZ*

ÖZET

Hukuk felsefesi literatürünün bitmeyen tartışmalarından birisinin, “*ideal olan, doğal hukuk mudur, pozitif hukuk mudur?*” tartışması olduğunu söylemek mümkündür. Bu tartışmanın daha alt metninde yer alan tartışmalardan birisi de hukuki sonuç doğuracak olan her türlü eylemin kodifiye edilip edilmeyeceği noktasındadır. Elbette polarize olmuş bu tartışmanın içerisinde hem doğal hukuk hem de pozitif hukuk cephesinde çeşitli kazanımlar elde etmek mümkündür. Özellikle “*yoruma açık kodifiye olan yasanın aynı zamanda manipülasyonlara da açık olabileceği*” pozitif hukukun, hukuk teorisi adına bir kazanımıdır. Çalışma esas itibarıyla teknik boyutlarıyla belediye ile bağlantılı şirket olgusunu ve bağlantılarını özetleyecektir. Sonrasında İSTTELKOM ve BelKo adlı şirketlerin, varlıklarının hukuki dayanaklarını yorumlamak suretiyle, uygulamada yol açtıkları ve mahkeme kararları ile teyit edilmiş hukuka aykırılıkları dilsel bir yöntem ile analiz edecek; pozitif hukuk teorisi adına bir kazanım elde etmeye çalışacaktır. Bu analiz ve kazanım doğrultusunda belediyelerin idare olarak uymakla zorunlu olduğu temenni edilen kanunilik ilkesi adına bir sonuca ulaşılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk Felsefesi, Dil Felsefesi, İdarenin Kanuniliği İlkesi, Belediye Şirketi, Semantik, Sentaktik.

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı, muhammedemin.yildiz@bozok.edu.tr, ORCID ID: 000-0003-0835-5853, (Geliş Tarihi: 15.02.2020 – Kabul Tarihi: 13.05.2020).

**A LEGAL RETORIC OVERVIEW FROM PHILOSOPHICAL
PERSPECTIVE: MUNICIPALITY COMPANIES AND THE PRINCIPLE
OF
LAW OF ADMINISTRATION**

ABSTRACT

One of the endless discussions of the philosophy of law literature is possible to say that “*Is ideal law natural law or positive law?*”. One of the discussions in the lower text of this discussion is whether or not any action that will have legal consequences should be coded. Of course, in this polarized discussion, it is possible to achieve various achievements both on the natural law and the positive law side. Especially, “if the code is open to interpretation, it can also be open to manipulations” idea is an achievement that on behalf of the theory of positive law. This study will summarize the company phenomenon and connections related to the municipality with its technical dimensions. It will examine how BelKo and İSTTELKOM interpreted the legal code of assets. And it will analyze their illegal practice which has been confirmed by the Competition Authority with linguistic methods. It will try to form an idea in the name of positive law theory. In line with this analysis and idea, a conclusion will be reached on behalf of the lawfulness principle, which is expected to be compulsory by municipalities.

Keywords: Philosophy of Law, Linguistic, Principle of Law of Administration, Municipality Companies, Semantics, Syntactics.

I. İDARENİN TERCİHLERİ AÇISINDAN BELEDİYE ŞİRKETLERİ

İdarenin varlık sebepleri arasında kamuya hizmet verilmesi yer almaktadır. Alışlageldik bir yöntem olarak, idare, kamuya hizmeti vergiler karşılığında sunmaktadır. Bu yöntemle idare kamudan vergi toplar, ilgili hizmetlerin sunulması için gereken finansmanı bu vergiler ile karşılar. Fakat tek yöntemin bu şekilde vergi karşılığı sunulan kamu hizmeti olduğunu söylemek doğru olmaz. Bir diğer yöntem, daha yeni olarak telakki edilebilecek olan kamu işletmeciliği yöntemidir. Bu yöntemde idare, kamuya verdiği hizmeti vergiler ile finanse etmez. Doğrudan kamunun tüketimi hesaplanır, fiyatlandırılır ve kamuya bu hizmetler tüketilmesi için bir fiyat karşılığında sunulur. Bu işletmecilik modeli “*kullanan öder*” olarak ifade edilmektedir.¹ Özellikle yerel yönetimler yani belediyelerin çoğu kurdukları belediye şirketleriyle, çöp, otopark, ulaşım gibi hizmet kollarında kamu işletmeciliği modeline göre hizmet vermektedir. Özellikle I. Dünya Savaşı, 1929 Ekonomik Buhranı ve II. Dünya Savaşı sonrası kamuya hizmetin verilmesi konusunda devletlerin ciddi roller üstlendiği görülmektedir. Bu dönemde bu gibi maliyetli hizmetleri karşılayabilecek kadar büyük kaynakların sadece devletler olduğu düşünüldüğünde bu durum, devlete kamu idaresi görevini yüklemiştir. 1970’li yıllara kadar bu geleneksel idare modelinin devam ettiği söylenebilmektedir.² Ülkemizde ise 1984 yılından itibaren belediye şirketlerinin hızla arttığı, merkezi idarenin şirketleşme eğilimlerine olumlu bakmaya başladığı söylenmektedir. Özellikle şirketlerin belediye çalışanı olan yönetim üyeleri üzerinde vesayet yetkisini kullanarak belediyelerin kamu hizmeti sağladığı görülmektedir.³

¹ **Demirbaş, Tolga / Çetinkaya, Özhan / Güneş, Vuslat / Bektaş, Nur Belkis** (2017) “Yeni Kamu İşletmeciliği Bakış Açısıyla Türkiye’de Belediyelerin Şirketler Yoluyla Hizmet Sunma Modelinin Değerlendirilmesi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C: 15, S: 30, s. 146.

² **Demirbaş vd.**, s. 147.

³ **Küçük, Hülya** (2015) “Türkiye’de Belediye Şirketlerinin Denetimi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Journal of International Management, Education and Economics Perspectives*, C: 3, S: 1, 2015, s. 40. **Dilbirliği, Muhterem** (1995) “Belediye Şirketleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C: 4, S: 2, 1995, s. 68.

Hukuk dünyası içerisinde, belediye şirketi fenomeninin farklı isimlendirmeleri mevcuttur. Bu isimlerden hangilerinin kullanılacağı da yine idarelerin, yargı organlarının, yasama dilinin ve belediyelerin tercihlerine bağlı olarak değişebilmektedir. Öncelikle bu isimlerin sözlük anlamlarına bakılacak olursa, yaygın bir kullanım olan şirket kelimesi “İki ya da daha çok kişinin ekonomik bir amaç güdere emek ve sermayelerini bir araya getirerek oluşturdukları ekonomik birlik”⁴ anlamındadır. Bir diğer yaygın kullanım ise iştirak kelimesidir. İştirak kelime anlamıyla “ortak olma, ortaklık, paydaşlıktır.”⁵ Önemli kullanımlardan diğerleri de teşebbüs ve teşekkül kelimeleridir. Teşebbüs, “tarım, sanayi, bankacılık gibi değişik iş alanlarında kar sağlamak amacıyla sermaye yatırılarak kurulmuş olan ve mal ya da hizmet üretimi yapan ekonomik birim”⁶ anlamındadır. Son olarak teşekkül “belirli bir varlık ve biçim kazanma, oluşma, oluşum; kurulma, örgüt” anlamındadır⁷. Bu tanımlardan yola çıkarak “belediye iktisadi teşebbüsü, belediye iktisadi teşekkülü”, “belediye iştiraki”, “belediye şirketi” kavramlarının da hukuki tanımlarının ele alınması isabetli olur. Belediye iktisadi teşebbüsü(teşekkülü)⁸ yani BİT.’ler, “belediye tarafından kurulan veya belediyenin ortak olduğu, özel hukuk hükümlerine tabi, yönetimlerinde belediye ağırlığı söz konusu olan, belediyeden bağımsız bir bütçe ile işletilen ve bütçelerinin bu faaliyetlerden elde ettiği kar ile oluşturan, belediyenin görev alanına giren alanlarda faaliyet

“Yazar burada bu şirketlerin idarenin vesayet yetkisi altında olmasını olağan karşılamakta, buna gerekçe olarak ise idarelerin bu şirketlerin sermaye ve kaynaklarını oluştururken kamunun kaynaklarını aktardıklarını ifade etmektedir.”

⁴ TÜBA, (2011) Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler, 1. Baskı, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi, s. 1086.

⁵ TDK (1999), Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Cilt 2, 9. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları, s. 2097.

⁶ TÜBA, s. 1130.

⁷ TDK, s. 2207.

⁸ **18.06.1984 tarihli 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, iktisadi teşebbüs isminin ortak bir ad olduğunu belirtmektedir.

Tanımlar ve Kısaltmalar, Madde 2 – 1. Kamu iktisadi Teşebbüsü “Teşebbüs”; iktisadi devlet teşekkülü ile kamu iktisadi kuruluşunun ortak adıdır. **2.** İktisadi devlet teşekkülü “Teşekkül”; sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsüdür.

gösteren oluşumlardır.”⁹ Belediye şirketi “belediye tarafından kurulan sermayesinin yarısından fazlasının veya yönetiminin belediyeye ait olduğu veya belediyenin ortak olduğu, belediyenin görev alanında faaliyet gösteren, belediye bütçesinden bağımsız fakat belediye bütçesi ile bütçesi konsolide edilen, özel hukuk kişisi olan, pazarlanabilen mal ve hizmetler üreten, ilke olarak yerel toplumun sosyal maksimizasyonunu amaçlayan, ticari amaç güden ve TTK hükümlerine tabi olan oluşumlardır.”¹⁰ Belediye iştiraki ise “belediyenin sermaye ve yönetim ortaklığı kurmak amacıyla halihazırda kurulmuş olan özel hukuk tüzel kişisi konumunda katıldığı şirket”¹¹ olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli özelliklerine göre farklı isimler tercih edilse de bu makalenin iddiası olan idare konumundaki belediyelerin, belediye ile bağlantılı şirketler vasıtasıyla idarenin kanunilik ilkesinin retorik halinden faydalanarak bu ilkeyi devre dışı bırakmalarında yer alan belediye ile bağlantılı şirket olgusu, sermaye, yönetim ve diğer sair bağlarının oranına ve miktarına bakılmaksızın idare ile bağlantılı olan her özel hukuk tüzel kişisi için geçerlidir. Bu bağlantılar detaylı olarak incelenecek fakat bundan sonra çalışma içerisinde incelenen oluşumlar “Belediye ile Bağlantılı Şirket” adıyla idare ile bağlantılı, kamu hizmeti sunmak amacıyla kurulmuş veya ortaklıkla oluşturulmuş her türlü özel hukuk tüzel kişisini anlatmak amacıyla kullanılacaktır.

II. HUKUKİ DAYANAKLARI BAKIMINDAN BELEDİYE ŞİRKETLERİ

Belediye ile bağlantılı şirketlerin dayanakları için sadece kanuni dayanaklar ifadesini kullanmak çok doğru değildir. Zira belediye ile bağlantılı şirketlerin varlığı aynı zamanda mahkeme kararları ile de tasdik edilmektedir. O yüzden kanuni değil daha geniş ifade ile hukuki kaynakların doğru

⁹ Malbeği, Nida (2018) “Belediye İktisadi Teşebbüsleri Üzerine Bir İnceleme”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, C: 18, S: 1, s.34.

¹⁰ Küçük, s. 41.

¹¹ Bektaş, Mücahit / Olgun, İbrahim (2017) “Belediye Şirketleri ve İştirakler”: Ateş, Hamza / Bıykoğlu, Mücahit (Editörler), Belediye ve Kamusal İlişkiler, 1. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, s. 247.

hiyerarşik sıra ile yukarıdan aşağıya doğru sıralanması hukuki varlıklarının anlaşılması açısından yeterli olacaktır.

İlk olarak belediyelerin hukuki varlığı açısından başat kanunlardan birisi olan 5393 sayılı Belediye Kanunu, 70. maddesinde “*Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir*” diyerek belediyelerin görev alanlarıyla sınırlı kalacak şekilde şirket kurabileceklerini belirtmiştir. Belediyelerin kendilerine verilen hizmet ve görev alanları dışında bir alanda şirket kuramayacakları bu madde ile belirtilmiştir.¹²

Bir diğer başat kanun ise 5126 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’dur. Doğrudan Büyükşehir Belediyelerini ilgilendiren bu kanunun 26. maddesi “*Büyükşehir belediyesi kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilir. Genel sekreter ile belediye ve bağlı kuruluşlarında yöneticilik sıfatını haiz personel bu şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilirler. Büyükşehir belediyesi, mülkiyeti veya tasarrufundaki hafriyat sahalarını, toplu ulaşım hizmetlerini, sosyal tesisler, büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebilir; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının % 50’sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin % 50’sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilir. (Ek cümle: 12/11/2012-6360/10 md.) Ancak, bu yerlerin belediye şirketlerince üçüncü kişilere devri 2886 sayılı Kanun hükümlerine tabidir*” diyerek Şirket kurma yetkisini büyükşehir belediyelerine de tanımıştır.¹³ İlerleyen bölümde detaylandırılacak olan, kuruluşa ilişkin çeşitli meselelerin de bu madde metninde yer aldığı görülmektedir.

5216 sayılı kanunun yukarıda verilen 70. maddesinde %50 ve üzeri ortaklık için 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nda yer alan izinlere tabi olmamak hali düzenlenmişse de %50 den az sermaye ortaklığı yoluyla bir şirkete ortak olma ya da bağlantı kurma durumu 4046 sayılı Özelleştirme

¹² Demirbaş vd., s. 155.

¹³ Demirbaş vd., s. 157.

Uygulamaları Hakkında Kanun'un 26/4. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede “Belediyeler ve diğer mahalli idareler ile bunların kurdukları birlikler tarafından ticari amaçla faaliyete bulunmak üzere ticari kuruluşlar kurulması, mevcut veya kurulacak şirketlere sermaye katılımında bulunma, Cumhurbaşkanının iznine tabidir” denilerek, gerekli iznin mevcut olması durumunda belediyelerin sermaye katılımı yoluyla da şirketlerle bağlantı kurabileceği belirtilmiştir.

İdarenin iktisadi hayata girişi sadece kanunlara değil çıkarılan özel bir kanun hükmünde kararname ile de tasdik edilmiştir. Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere 1984 yılı ile kamu işletmeciliği modelini benimsemeye başlayan idare, bu tercihini 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile desteklemiştir. 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, açık şekilde iktisadi teşebbüs, iktisadi teşekkül, müessese, iştirak, bağlı ortaklık, işletme gibi çeşitli yapıları tanımlamıştır. Ayrıca bu KHK ile kamunun bu yapılar ile hangi şart ve durumlarda bağlantı kurabilecekleri açık şekilde düzenlenmiştir.

Kanun bahsi dışında belediye ile bağlantılı şirketlerin hukuki dayanaklarına ilişkin önemli bir argüman da T.C. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen 2005/95 E., 2007/5 K. sayılı 24.01.2007 tarihli karardır. Bu kararda “... Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmesini zorunlu kılmaktadır. Buna göre, iptali istenilen kuralda belediyelerce kurulabileceği öngörülen sermaye şirketlerinin çalışma konularının, belediyelerin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları asli ve sürekli görevleri dışında kalan alanlarda, sermaye şirketleri aracılığıyla yürütülmeye uygun nitelikteki (piyasa şartlarının gözetileceği) görev ve hizmetler olacağına kuşku bulunmamaktadır. Bu nedenle Belediyelerin Anayasanın 127. maddesinde belirtilen mahalli müşterek ihtiyaçlardan Anayasanın 128. maddesi kapsamı dışında kalanları sermaye şirketleri aracılığıyla yürütebileceği sonucuna varılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, 70. madde hükmü Anayasanın 2. ve 127. maddelerine aykırı değildir. İptal

isteminin reddi gerekir. ...” denilerek belediyeler ile bağlantılı şirketlerin varlığının Anayasa açısından aykırılık teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

III. İDARE İLE ŞİRKETLER ARASINDA BAĞLANTILAR

Belediye ile bağlantılı şirketler özelinde, makalenin birinci bölümünde ve 233 sayılı KHK'nın tanımlar maddesinde görüleceği üzere, belediye ile bağlantılı birçok yapının olduğu görülmektedir. Bu yapıların tek tek incelenmesi bu çalışmanın bağlamı olamayacağı için, belediye ile bağlantılılık olgusunun incelenmesi, hipotezin kurulması açısından yeterli görülmektedir. Bu kapsamda belediye ile şirket arasında sermaye açısından, yönetim bağı ve tüzel kişiliği açısından, son olarak da organik bağ açısından çeşitli incelemeler yapılacaktır.

A. SERMAYE BAĞI

Belediye ile bağlantılı şirketlerdeki sermayelerin belediyeye ait miktarları, şirketlerin türüne göre çeşitlilikler göstermektedir. Literatürde görünen, belediye ile bağlantılı bu şirketlerin sermaye yapıları yoktan kurulmuş şirketler, katılım yoluyla ortak olunan şirketler ve kayıt dışı şirketleşme başlıkları altında incelendiğidir.¹⁴

Öncelikle yoktan kuruluş, sıfırdan kuruluş ile Belediye ile bağlantılı şirketler kurulabilmektedir. Bu gibi şirketlerin kurulması ise doğrudan 5216 sayılı kanunun 26. madde hükmü ile 5393 sayılı kanunun 70. madde hükmü gereğidir. Bu maddelere dayanarak sıfırdan kurulan şirketlerde çoğunlukla şirket ana sermayesi belediye kaynaklarından oluşturulur. Dolayısıyla bu gibi şirketlerin belediyeler ile sermaye bağlarının %100 oranında olduğu söylenebilmektedir. Bu şirketler sadece yine yukarıda belirtilen gerekli izin ve belediyeye verilen görev ve hizmet alanlarıyla sınırlı olmak zorundadır.¹⁵

¹⁴ **Okutan, Emre** (2019) “Belediye Şirketlerinin Denetiminde 6085 sayılı Sayıştay Kanunu Sonrası Dönem”, *Dış Denetim Dergisi*, C: 18, S: 1, s.163.

¹⁵ **Demirbaş vd.**, s.159. **Okutan**, s.163.

Sermaye katılımı yoluyla şirketleşme ise farklı oranlara, farklı usul ve kaidelere tabi olarak gerçekleşen yollardan birisidir. Bu tür bir katılım yolu ile bir şirketin belediye ile bağlantılı hale gelmesi, 4046 sayılı kanunun yukarıda verilen 26. maddesi ile 2886 sayılı kanun ile ilgilidir. Bu şekilde şirketleşme konusunda iki tartışma gözlemlenmiştir. Bunlardan birincisi %50 üzerinde katılım halinde 2886 sayılı kanuna göre izin alınmadan mı yoksa 4046 sayılı kanuna göre izin alınarak mı katılım yapılacağı meselesidir. Bir diğeri de bir şirketin kaç hissesinin belediyeye ait olması durumunda belediye şirketi olacağı meselesidir. Bu meseleler çalışmanın bağlamı dışında kaldığı için açıklanmayacaktır. Belediye şirketi vb. isimlendirmelerden bağımsız şekilde belediyeler, bahsedilen bu şirketlerle %50 den fazla veya %50'den az olmak üzere çok çeşitli oranlarda sermaye bağı kurabilmektedir.¹⁶

Son olarak kayıt dışı şirketleşme olarak adlandırılan bazı şirketleşme metotlarından bahsetmek mümkündür. İlk olarak bunlardan birincisi hibe yoludur. İvazsız bir hibe söz konusu ise belediye meclis kararına ihtiyaç duyulmaksızın belediyenin şirketleşmesi mümkündür. Fakat hibe yolu ile şirketleşme arttığı için İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından 2008/31 sayılı bir genelge ile bu hibeler bakanlığın onayına tabi kılınmıştır. Bir diğere yöntem ise pay artımıdır. Bu yöntemle göre belediyeler daha önceden sermaye katılımı yoluyla ortak oldukları şirketlerde sermaye pay artımına gidebilmekte ayrıca bu yolu kullanırken herhangi bir izne tabi olmaksızın şirket ortaklıklarını %50 üzerine çıkarabilmektedirler. Son olarak belediye ile bağlantılı şirket tarafından başka bir şirket kurulması ya da başka bir şirkete belediyeye tanınan izin sorumlulukları olmaksızın katılım sağlanması mümkündür. Bu da dolaylı şirket sahipliği olarak adlandırılmaktadır. Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin bir şirketi olan Bursa Kültür Anonim Şirketi tarafından BESAŞ'da %17, BİNTED AŞ'de %17, BURULAŞ'da %96 ortaklıklarının bulunması bu duruma örnek verilmiştir.¹⁷

¹⁶ Demirbaş vd., s. 159.

¹⁷ Güneş, Vuslat (2014) "Türkiye'de Belediye Şirketleri ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin Mali Açından Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 101.

B. YÖNETİM BAĞI

Belediye ile bağlantılı şirketlerin yönetimleri ile belediye arasındaki bağın da farklı çeşitlerde olabilir ve bu çeşitliliğin de yine şirketlerin tür ve yapılarına göre değiştiği görülür.

Öncelikle belediyeler tarafından yoktan kurulan tamamı belediyelere ait olan şirketlerin yönetim kurulu başkanları, belediyenin de tüzel kişiliğini temsil eden belediye başkanlarıdır. Bununla birlikte, belediye şirketlerinin hukuki dayanaklarından birisi olan 5216 sayılı kanunun 26. maddesi, belediye genel sekreterleri, belediye ve bağlı kuruluşlarının yöneticilerinin bu şirketlerinin yönetim ve denetim kurullarında yer alabileceğini söyleyerek belediye başkanları dışında da belediye yöneticilerinin şirket yönetimlerinde yer alabileceğini ifade etmiştir.¹⁸

Belediyelerin katılım yoluyla ilişki kurdukları şirketler için ise durumun daha değişken olduğu söylenebilir. Öncelikle 5216 sayılı kanunda verilen temsil hakkının yanında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu da 334. maddesinde kamu tüzel kişiliklerinden birine, pay sahibi olmasalar bile temsil hakkı verilmiştir. Ayrıca yönetim kurulunda bulunan belediyece atanan kişilerin sadece belediyelerce görevden alınabileceğini, ayrıca bu yöneticilerin genel kurulca seçilen yönetim kurulu üyeleriyle aynı hak ve sorumluluklara sahip olduğu bu kanun maddesinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla belediyenin katılım yoluyla dahi olsa doğrudan veya dolaylı yöntemlerle pay sahibi olduğu şirketlerde belediye ile bağlantılı üye üzerinde vesayet yetkisi kullanarak yönetime dahil olduğu görülmektedir. Bununla ilgili olarak çeşitli büyükşehir belediyelerinde de “İştirakler Komisyon Müdürlüğü”, “İşletme ve İştirakler Dairesi Başkanlığı” adıyla kurulan ve bu bahsedilen yönetim yetkisini koordine eden birimlerin bulunduğu görülmektedir. Kayıt dışı şirketleşme metoduyla kurulan şirketlerde de aynı şekilde, bu şirketlerde sermayedar olan diğer iştiraklerin üzerinden kurulan yönetim bağı ile dolaylı bir yönetim bağı kurulmaktadır.

¹⁸ Köksal, Tunay (1993) “Belediye Şirketlerinin Hukuki Rejimi ve Şirketleşme Uygulamaları”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C: 2, S: 6, s.161.

C. ORGANİK BAĞ

Bu çalışmanın iddiasında en önemli paya sahip olan organik bağ, şirketler ile belediyelerin arasında olan diğer bağlantılara göre daha soyut bir bağdır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu tarafından açık bir tanımı olmasa da özellikle Yargıtay'ın organik bağın ne olduğuna ilişkin yerleşik tanımları mevcuttur. Buna tanımlara göre organik bağ, iş, işçi, istihdam, adres, yönetim, yetkili, devir, reklam, evraklar gibi konularda ortaklık arz etmesi durumudur.¹⁹ Özellikle sermaye ve yönetim bağında olduğu gibi hukuki dayanaktan ve idarenin yapısından sadır olmadığını, o yüzden uygulamanın gözlenmesi ile elde edilecek bir bağ olduğunu söylemek de doğru olacaktır. Dolayısıyla da belediye ile bağlantılı şirketlerin sunduğu ürün ve hizmetler hukuk dışındaki bir disiplin ile incelenmeye muhtaçtır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki belediye ile bağlantılı şirketin belediye ile organik bağını gösteren en önemli varlığı, belediye ile birlikte anılan markası ve değeridir. Marka, *“üretici veya satıcı firmanın mal veya hizmetlerini tanımlayabilmek, pazardaki diğer işletme mal veya hizmetlerinden ayırt edebilmek için kullanılan, yasal olarak koruma altına alınıp kullanıldığında ticari marka adını alan isim, terim, tasarım, sembol veya bu kavramların bileşimidir.”*²⁰ Markanın önemli olan noktası, bir ürünün satın alınmasında tüketicinin eğilimine etki etmesidir. Burada da marka değeri kavramı devreye girmektedir. Marka değeri, *“bir mal ya da hizmet tarafından bir firmaya ve/veya o firmanın müşterilerine sağlanan değeri artıran (ya da azaltan), bir markanın ismine ve sembolüne bağlı aktif ve pasif varlıklar topluluğu olup en önemli varlık kategorileri; marka farkındalığı, marka sadakati, algılanan kalite ve marka çağrışımlarıdır.”*²¹ Bu kategorilerden marka farkındalığı, markanın zihinde öne gelmesi, tüketicinin zihnindeki varlığın gücü olarak tanımlanır.²²

¹⁹ T.C. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi E. 2016/10373 K. 2019/7259 T. 10.9.2019, T.C. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi E. 2017/23657 K. 2019/15532 T. 9.9.2019, T.C. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi E. 2018/4161 K. 2019/5878 T. 8.10.2019.

²⁰ Zengin, Burcu / Güngördü, Aybegüm (2015) “Marka Değerinin Hesaplanması Üzerine Ampirik Bir Çalışma: Finans ve Pazarlama Boyutu”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 2, 2015, s.285.

²¹ Zengin / Güngördü, s.285.

²² Zengin / Güngördü, s.286.

Algılanan Kalite ise tüketicinin marka, mal ya da hizmetten rakip firmalarla karşılaştırıldığında beklenen performansı sağlamadaki üstünlüğünün algılanmasıdır.²³

Marka değerini arttıran bu ölçütler nispetinde belediye ile bağlantılı şirketlerin markalarını incelemek gerekir. Öncelikle bir markanın devlete, idareye, belediyeye ait olmasının, ya da bu varlıklarca desteklenir olmasının ilk yarattığı etkinin marka farkındalığı olduğu söylenebilir. Zira ortalama bir belediyenin (bu özellikle İstanbul veya Ankara gibi eski büyük şehirler olduğunda daha fazla söz konusu olacaktır) yaşı, görev ve faaliyet alanındaki bilinirliği, bir çöp konteynırından bir ulaşım aracının üzerinde logosunun yer aldığı düşünüldüğünde, belediyelerin varlık gücü, markanın üzerinde çok ciddi bir etkiye sahip olacaktır. Yine bir tüketicinin bir markayı tercihinde, o markanın arkasında kamu gücünü bulduran bir varlığın olduğunu bilmesi, markayı o kamu gücünün kaynakları, sermaye varlığı, insan kaynakları gücü ile birlikte mütalaa etmesine neden olacaktır. Nitekim tüm belediyeler, belediyelerin algı ve varlık güçlerinin markaya etkilerinin farkındadır.

2018 yılında internette “*Vaaz Arası Türk Telekom Reklamı*” adıyla yayınlanan bir videoda bir din adamının vaaz ettiği sırada, “...*şimdi özel olsa yapmayız da bir devletin kurumu olduğu için, kendisini de çok sevdiğimiz bir arkadaşımız da rica etti hocam istirhamımdır söyleyelim dedi, elbette ki söyleyelim. Türk Telekom’un kampanyaları var. Haliyle çocuklarımız okula gidiyor, lazım oluyor evde vesaire. Evde sabit telefonu olanlara 20 gb internet 15 TL imiş, sabit telefonu olmayan arkadaşlara ise 30 TL imiş. Bunun içinde modemi olmayan arkadaşlara gelip kuracağız diyor. Bu şekilde ihtiyacı olan arkadaşlarımız komşularımız bundan istifade ederler inşallah*” dediği görülmüştür. Videoda ismi geçen kuruluşun bilgisi dahilinde bu olayın yaşanıp yaşanmadığı tartışmasından bağımsız olarak din görevlisinin giriş cümlesinde “*Devlet olduğu için*” ifadesi duyulmuştur. Hâlbuki Türk Telekom adlı firma 2005 yılında özelleştirme politikaları kapsamında özelleştirilmiş ve %55 oranında hissesi Lübnan menşeli Oger Telekom firmasına satılmıştır. Fakat markanın varlık devlet gücü ile ciddi bir bütünlüşme söz konusudur.

²³ Zengin / Güngördü, s.287.

Dolayısıyla bu şirket, devletin yani idarenin üstün kamu yararının ve kamu gücü kullanmanın avantajlarını hala taşıyabilmektedir. Arkasındaki idare gücün dolayı öyle kuvvetlidir ki marka, kendisine, özelleşmesinden 13 yıl sonra bile devlet destekli marka olarak bir uhrevi bir meselenin içerisinde “belki de vatana devlete ve dolayısıyla kamuya fayda” motivasyonu ile yer bulabilmektedir.

Resim 1: Halk ekmekek ürün fotoğrafı

Belediyelerce kasıtlı olarak marka değerinin artırılması hususunda da en çok öne çıkan örneklerin başında belediyelerin gıda

şirketlerince üretilmiş olan ürünler gelmektedir. 26 Ağustos 1978 yılında

üretim başlanan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait olan İstanbul Halk Ekmek A.Ş., dar gelirli insanların ekmekek ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş olan bir iktisadi teşekküldür.²⁴

Yapı incelendiğinde belediyelerin tasarruf alanlarında olan şehrin farklı yerlerinde birçok dağıtım noktası olduğu, ayrıca “çölyak” hastaları için üretilen özel ekmeğe kadar ürün çeşitliliğine sahip olduğu görülmektedir. İstanbul Halk Ekmek A.Ş. adlı teşekkül tarafından üretilen ürünlerin tüm paketlerinde, ön yüzlerinde mavi şerit içerisinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi yazmakta, ön ve arka yüzlerinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 50 yıldır²⁵ kullandığı logo bulunmaktadır. Yine benzer bir örnek olarak Hamidiye Kaynak Suları A.Ş. verilebilir. Bu şirket de 1979 yılından itibaren İstanbul Büyükşehir Belediyesi iştiraki olarak kurulmuş

Resim 2: Hamidiye su ürün fotoğrafı

²⁴ <<http://www.ihe.istanbul/s/kurulus-24>> s.e.t. 11.02.2020.

²⁵ Bkz. **Estan, Hakan**, Başarılı Türk Markalarının Ardındaki İlginç Logo Hikayeleri, <<https://medium.com/@Seyyahil/basarili-turk-markalarin-ardindaki-ilginç-logo-hikayeleri-d3cb1d5efbf6>>, s.e.t. 11.02.2020.

olan ve içme suyu alanında faaliyet gösteren bir markadır.²⁶ Halk Ekmek ürününe olduğu şekliyle Hamidiye Su ürünlerinde de İstanbul Büyükşehir Belediyesi yazmakta ve logosu bulunmaktadır. Ayrıca her iki şirketin internet sitesinde de İstanbul Büyükşehir Belediyesi logoları bulunmaktadır. Buradan hareketle belediyelerin, inkâr etmediği gibi marka değerlerini artırmak amacıyla bilinçli şekilde kullanmaları, idare ile şirket arasındaki organik bağ çok net göstermektedir.

Resim 3: İHE web sayfa görüntüsü

Hamidiye Su web sayfa görünümü

IV. BELEDİYE İLE BAĞLANTILI ŞİRKET ÖRNEKLERİ

Çalışmanın iddiasının işleme için örnek belediye şirketleri ve uygulamalarından bahsetmek isabetli olacaktır. Bu şirketler yukarıda verilen üç bağlantı olan sermaye bağı, yönetim bağı ve organik bağ açısından incelenecektir. Bu şirketler İSTTELKOM Bilgi Teknolojileri ve Elektronik Haberleşme A.Ş. ile BelKo Ankara Kömür ve İhtiyaç Maddeleri Limited Şirketi'dir.

A. "İSTTELKOM" BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE ELEKTRONİK HABERLEŞME ANONİM ŞİRKETİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2012 yılında İSTTELKOM Bilgi Teknolojileri ve Elektronik Haberleşme A.Ş. kurulmuştur. İSTTELKOM adı ile faaliyet gösteren bu şirket, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kamunun elektronik haberleşme ihtiyacını gidermek için 5809 sayılı

²⁶ <<https://hamidiye.istanbul/history>> s.e.t. 11.02.2020.

Elektronik Haberleşme Kanunu'na göre özel teşebbüs olarak kurulmuştur. Şirket bünyesinde haberleşme altyapı hizmetleri, veri merkezi hizmeti, telsiz hizmeti, WiFi Hizmeti, IoT Hizmeti, akıllı kent mobilyaları hizmetlerini vermektedir.²⁷

İSTTELKOM şirketinin sermaye yapısına bakıldığında 3 adet yine İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şirketi olduğu görülmektedir. Bunlardan İstanbul Enerji A.Ş. %35, BELBİM İstanbul Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş. %35, İSBAK İstanbul Bilişim ve Akıllı Kent Teknolojileri A.Ş. %30 şirketleridir. Yine Şirketin yönetim yapısına bakıldığı zaman, Yönetim Kurulu Başkanı olan Doç. Dr. Pelin ALPKOKİN'in İBB Raylı Sistemler Daire Başkanı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla İSTTELKOM adlı anonim şirketin hem ortaklık yapısında hem de yönetim yapısında İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile bağı bulunmaktadır.²⁸ Son olarak organik bağın da var olduğu söylemek mümkün olacaktır. Bu bağlamda İSTTELKOM şirketinin web sayfasında ve yaptığı saha çalışmalarında İBB'ye ait logoları kullandığı görülmektedir.²⁹

²⁷ <<https://isttelkom.istanbul/kurumsal/hakkimizda/>> s.e.t. 11.02.2020.

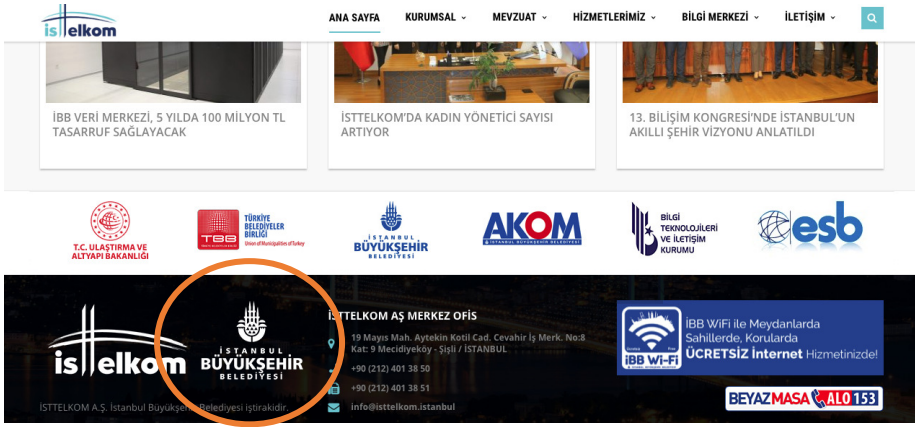
²⁸ **TÜRKİYE TİCARET SİCİLİ GAZETESİ** (2019), S. 9886, s. 237.

<<https://isttelkom.istanbul/kurumsal/kurumsal-yonetim/#ortaklik-yapisi>> s.e.t. 11.02.2019.

<<https://isttelkom.istanbul/kurumsal/kurumsal-yonetim/#yonetim-kurul>> s.e.t. 11.02.2019.

<<https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/75>> s.e.t. 11.02.2019.

²⁹ <<https://isttelkom.istanbul/istanbula-ortak-haberlesme-altyapisi-geliyor/>> s.e.t. 11.02.2019.

Resim 5: İSTTELKOM web sayfası görünümü

B. “BelKo” ANKARA KÖMÜR VE İHTİYAÇ MADDELERİ LİMİTED ŞİRKETİ

Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından 22.04.1986 tarihinde “*BelKo Ankara Kömür ve İhtiyaç Maddeleri Limited Şirketi*” kurulmuştur. BelKo ismiyle faaliyet gösteren bu şirket, Ankara’da ısınma problemini çözmek amacıyla hayata geçirilmiştir. Dolayısıyla yüksek kalorili, ucuz kömür satış ve taşıma hizmetleri sunmuştur. Fakat doğalgazın yaygınlaşması dolayısıyla hizmetlerini kömür taşıma hizmeti ile sınırlandırmıştır. Bu hizmetin yanında havaalanı taşımacılık hizmetini BelKo Air markası altında sürdürmekte, ayrıca soğuk depolama ve antrepoculuk hizmeti vermektedir.³⁰

BelKo adlı şirketin ortaklık yapısına bakıldığında BelKo’nun bir limited şirket olduğu ve %99,67 hissesinin Ankara Büyükşehir Belediyesine, %0.33 hissesinin Ankara Halk Ekmek A.Ş.’ne ait olduğu görülmektedir.³¹ Şirketin yönetim kadrosuna bakıldığında Müdürler Kurulu Başkanı Halit ÖZDİLEK’in Ankara Büyükşehir Belediyesi İşletme ve İştirakler Dairesi başkanı olduğu, Müdürler Kurul Üyesi Baki KERİMOĞLU’nun Ankara Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcılığı görevini yürütmekte olduğu görülmektedir.³² Aleni bilgiler doğrultusunda sermaye ve yönetim bağı olduğu, bu şirket için de kesinlikle söylenebilecektir.

Organik bağ konusunda BelKo markasının ana sayfası ve taşıma hizmetlerini verdiği araçların üzerinde Ankara Büyükşehir Belediyesi logolarının bulunduğu görülmektedir.

³⁰ <<https://www.belko.com.tr/info.html>> s.e.t. 13.01.2020.

³¹ <<https://www.ankara.bel.tr/kurumsal/belediye-sirketleri>> 11.02.2020.

³² <<https://direct.ankara.bel.tr/genel-sekreter/genel-sekreter-yardimcisi-faruk-cinki/sletme-ve-stiraklar-dairesi-baskanligi>> s.e.t. 11.02.2020.

Anasayfa

Kurumsal

Galeri

BelKoAir Havaalanı Taşımacılığı

BelKo Soğuk Hava Deposu

Şikayet ve Öneri

İletişim

Resim 7: BelKo yönetim binası web sayfası görüntüsü

Resim 8: BelKo araç resmi

V. İDARENİN KANUNİLİĞİ İLKESİNİN BELEDİYE İLE BAĞLANTILI ŞİRKETLER AÇISINDAN FELSEFİ BİR YORUM

Anayasa'nın temel çıkış mantığı, iktidarlar ile halk arasında bir köprü kurmak; halka, iktidarlarına karşı bir güvence sağlamak olmuştur. Bu güvenceler ise genellikle hak temelli olmakla birlikte bazı durumlarda idarelerce uyulması beklenen ilkeler olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Hukuken tanımlamak gerekirse en çok kabul gören tanım, Milletlerarası Adalet Divanı Statüsününün 38. Maddesinde yer alan “uygar milletlerce tanınan” genel kurallardır. Ulusal ve uluslararası düzeylerde tanımlanan ilkelerden en bilinenleri, iyi niyet(bonofides), ahde veya(pacta sunt servanda), kazanılmış haklara saygı, hakkın kötüye kullanılmaması ilkeleridir.³³ Bu ilkeler üstünlüğü bakımından da Anayasa'nın ötesinde milletlerarası hukukta dahi devleti bağlayıcı ilkeler olarak yer almaktadır. Mevcut Anayasada bu ilkelere uyulması gerektiğine ilişkin bir maddeye yer verilmese de ilkelere bağlı kalınması, hukuk devleti ilkesine bağlı kalınması adına destek ölçü norm olarak uygulanmalıdır ve uygulanmaktadır.³⁴ Nitekim AYM tarafından verilen kararlarda, Anayasa olarak adlandırılacak olan yapının kurallarının bu ilkelerle ters düşmesi veya ters düşeceği şekilde uygulanması halinde hukuk düzeninin bütünlüğünün bozulacağı belirtilmiştir. Ayrıca işlemlerinde hukukun ana ilkelerine dayanmayan devletin de hukuk devleti niteliğini kazanamayacağı ifade edilmiştir.³⁵ Anayasa'nın verdiği en önemli güvencelerden birisinin de hukuk devleti ilkesi olduğu düşünüldüğünde, hukuk devleti olmak, ilkelere uymak ile var olmak, hukuk devleti vasfının yer aldığı maddeden sonraki anayasa maddelerinde tanımlanan birçok hakkın talep edilebilirliğinin güvencesini beraberinde getirmektedir.

Devletin keyfilikliğini önlemek adına en temel vasıflardan biri olan hukuk devleti olmak, anlaşılacağı üzere idarenin hukuk ve normlar ile sınırlanması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum ile denilebilmektedir ki, hukuk devleti

³³ **Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi**, (2018) 1882 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 17. Baskı, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, s. 527.

³⁴ **Tanör / Yüzbaşıoğlu**, s. 527.

³⁵ **Tanör / Yüzbaşıoğlu**, s. 528.

olmanın en önemli çıktılarında birisi idarenin kanuni davranma yükümlülüğü altında olmasıdır. Bu yükümlülük ise bir ilke olarak ifade edilen “*İdarenin Kanuniliği İlkesi*”dir. İdarenin kanuniliği ilkesi ise genel olarak Anayasa’nın 2. maddesi belirtilen Cumhuriyetin niteliklerinden olan “*Hukuk Devleti*”nden başlayarak Anayasa’nın 13. maddesi, 123. maddesi, 124. maddesi ve daha devamında birçok Anayasa, kanun, yönetmelik vb. mevzuat hükümlerini ihtiva etmektedir.³⁶ Doktrinde de idarenin kanuniliği ilkesinin ihtivasında bir görüş, ilkenin idarenin kanuni olması, kanunlara saygılı olması ve davranışlarını kanun içerisinde tutması anlamına geldiğini belirtmiştir.³⁷ Yine başkaca bir görüş, idarenin kanuniliğinden anlaşılması gerekenin, idarenin kanunla kurulması ve görevlerinin kanunlarca belirlenmesi olarak algılanması olduğunu; kanunilik ilkesinin, idarenin eylem ve işlemlerinde kanunlara ve hukukun genel ilkelerine uyması gerekliliğini ifade ettiğini belirtmiştir.³⁸ Son olarak ise idarenin kanuniliği ilkesinin, idarenin hem eylemlerinde, hem kuruluş ve teşkilatlarında hem de belirli konularda faaliyette bulunmasında kanuni yetkiye sahip olması gerektiğini bir görüş olarak ileri sürmüştür.³⁹ Görüleceği üzere gerek kanun, gerek idare hukukunun doktrini, idarenin her yönüyle kanuna uygun olması gerekliliği noktasında uzlaşmıştır. Fakat uzlaşma gereken nokta “*İdarenin Kanuniliği İlkesi*”ne kazandırılan yorum ile ilgilidir. Dar bir yorum perspektifi ile bu ilke, sadece bir idari organın kuruluşu, görevleri ve yetkisiyle mi sınırlı kalmalıdır? Başka bir ifade ile bu ilke kendisine yorumla kazandırılan anlamlarla, sadece belirli uygunlukları mı göstermelidir? Yoksa geniş perspektife göre, bir görüşte ifade edildiği gibi⁴⁰ kanunlara uygun olmak gerekliliğinin doğrudan hukuk devleti ile ayrılmaz bir ilişkisi mi vardır? İdarenin hangi ad ve

³⁶ Akbulut, Emre (2013) Türk İdare Hukukunda Kanuni İdare İlkesi, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 10.

³⁷ Balta, Tahsin Bekir (1970) İdare Hukuku Genel Konular, 1. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 126-127.

³⁸ Yıldırım, Turan / Yasin, Melikşah / Karan, Nur / Özdemir H. Eyüp / Üstün, Gül Okay / Tekinsoy / Özge (2012) İdare Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 4.

³⁹ Günday, Metin (2004) İdare Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, s. 41, 42.

⁴⁰ Gözler, Kemal (2013) Anayasa Hukukunun Genel Esasları, Güncelleştirilmiş ve Düzeltilmiş 4. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, s. 14.

görünümlerde olursa olsun, eylemlerinde kanuna aykırı davranmaması mı gerekmektedir? Bu soruların cevabı için kanunilik ilkesi semantik ve sentaktik⁴¹ açıdan incelenebilir.

“İdarenin Kanuniliği İlkesi”

Semantik: Kanunilik kelimesi tamlama içerisinde yer almakta ve
→ idarenin sahip olması gereken bir niteliğe işaret etmektedir.

Sentaktik: İdare için her durumda beklenen kanuna uygun hareket etme, kanunun sınırları içerisinde kalma eylemidir.

Semantik: Belirli bir şekil sıhhati aranmaksızın, beklenen hal ve süreklilik gereği uyulması gereken kuraldır. ←

Sentaktik: İdarenin her durumda kanuna uygun davranacağı kabulü üzerine inşa edilmiş şekil sıhhat şartı aranmayan kuraldır. ←

Kanunilik kelimesinin kökünü oluşturan kanun kelimesi, bir tanımda “yasa, geçerli olan kural”⁴², bir tanımda ise “yasama organınca belirli kurallara uyularak çıkarılan, herkes için bağlayıcı olan tüzel düzenleme”⁴³ anlamında kullanılmaktadır. Bir diğer tanımlamada ise “kanuna uyma durumu, yasallık”⁴⁴ olarak tanımlanmaktadır. Bu kavramın vergide kanunilik, suçta ve cezada kanunilik gibi farklı kullanımları mevcuttur. Bu kavram hangi tamlamanın içerisinde kullanılırsa kullansın “ancak kanun ile” anlamını

⁴¹ **Semantik:** Anlamın sözcüğün cümle içerisindeki yerine bakılarak oluşturulmasıdır.

Sentaktik: Anlamın sözcüğün içinde bulunduğu cümlenin bütünsel anlamına bakılarak çıkarılmasıdır.

Uzun, Ertuğrul (2017) Hukuk Göstergebilimi, 1.Baskı, İstanbul, Nora Kitap, s. 67-77.

⁴² **TDK**, s. 1191.

⁴³ **TÜBA**, s. 662.

⁴⁴ **Yılmaz, Ejder** (2016) Hukuk Sözlüğü, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 354.

vermektedir.⁴⁵ Kanun ve kanunilik kelimesinin yarattığı psikolojik durum ile ilgili oldukça önemli bir çalışmada, yasa ya da kanun kelimesinin yarattığı bir inançtan sıkça bahsedilmektedir. Pascal ve Montaigne'nin düşüncelerine atfen, yasaların kendi kendilerine adil olmayacakları, yasa koyucunun ve etrafında yer alanların iradelerinin her zaman yasaya müdahil olacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla burada kanun kelimesini bireylerde yaratmış olduğu “güvenilirlik” algısının sorunlu olduğu eleştirilmektedir. Güvenirlik kelimesi kanunda olması gereken tüm yükü taşımakta, yek bir kelimenin bu ağır yükü tek başına taşımasına olan inancın irrasyonel olduğu vurgulanmaktadır.⁴⁶ Çünkü her kanun ve her uygulayıcı kendi söylem ve uygulamalarını şu vaatle süslemektedir, “*adil düzen kurulacaktır.*”⁴⁷ Bu yapıbozumcu düşüncenin işaret ettiği nokta çok açık olarak, bir söylemin içerisinde kanun geçmesinin onu adil yapmayacağı ya da kanuna yüklediğimiz o aşkın güvenliği sağlamayacağı görüşüdür. İlke kelimesinin irdelenmesi için gereken nokta da ilkecilik anlayışıdır. İlke bir tanımda “*temel düşünce, temel inanç, umde ve prensip*”⁴⁸ olarak ifade edilmekte; felsefi olarak yapılan bir diğer tanımda ise “*...mantıkla, her türlü akıl yürütmenin kendisine dayanmak, kendisine uygun olmak durumunda olduğu düşünce yasasını; kendisinden başka önermelerin çıkarsandığı genel önermeyi, bir çıkarımda, çıkarımın başına yerleştirilen ve kendisi başka önerme ...*”⁴⁹ olarak belirtilmektedir. Her iki tanımın da ortak paydasının somut olmama hali ya da bir düşüncenin soyut ürünü olma hali olduğu görülmektedir.

Düşünceme göre bu iddiayı tartışabileceğim en iyi örnek, idarelerin “*Kanuni*” davranmaları gerektiğini içeren bir ilkeye rağmen idarelerin

⁴⁵ **Şirin, Tolga** (2019) Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Kanun Kavramı, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 72-74.

⁴⁶ **Derrida, Jacques** (2014) “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli”, (Çeviren: Direk, Zeynep (2014), Çelebi, Aykut (Hazırlayan), Şiddetin Eleştirisi Üzerine, 2. Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, s.56.

⁴⁷ **Sağlam, Rabia** (2014) Yapıbozumsal Adalet, 1. Baskı, Ankara, Tekin Yayınları, s. 123-124.

⁴⁸ **TDK**, (1999) Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Cilt 1, 9. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları, s. 1071.

⁴⁹ **Cevzici, Ahmet** (1999) Paradigma Felsefe Sözlüğü, 3. Baskı, İstanbul, Paradigma Yayınları, s. 459.

kanundan sapmaları, bu sapmalara da başka kanunlardan dayanak bulmalarındır. Bu duruma örnek teşkil edecek, mahkemeler tarafından tespit edilmiş örnekler aşağıda verilmiştir.

1999 yılında bir şikayetçi tarafından yapılan başvuruda BelKo adlı şirkete, Ankara ilindeki kömür ithalat işi münhasıran verilmiş, ilin kömür pazarında tekelleşmeye yol açıldığı iddiası ileri sürülmüştür. Rekabet Kurumunca kömür ithalatı ile ilgili mevzuat, kömür ithalatı ile ilgili riskler dahil tüm teknik detaylar, ürünün pazarı, İstanbul ve Bursa illerindeki kömür ithalatının durumları, BelKo'nun kömür alım maliyetleri, satış fiyatları, ihaleleri, yaptığı kömür alımları, kar ve zarar tabloları, stok durumları, personel ve personel giderleri, otomobil alımları, helikopter başışı dahil tüm detaylar incelenmiştir. İnceleme sonrasında BelKo adlı teşebbüsün yasal olarak bir tekel haline getirildiği, pazara yeni girişlerin ise bundan dolayı kapatılmış olduğu belirtilmiştir. Başta fiyatlama olmak üzere, birçok suiistimal edilebilecek konuda da yasal düzenlemelerin yapılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca bu şirketin bir belediye şirketi olması dolayısıyla, alışlageldik bir ticari davranış olan maksimum kar minimum zarar davranışının değiştiği saptanmıştır. Buna bağlı olarak da BelKo şirketinin farklı yatırımlara giriştiği, bu yatırımların ise maliyetlerinin aşırılığı nedeniyle özensiz bir yönetim sergilendiği ifade edilmiş, bu durumun da kömür fiyatlarına aşırı yansıtıldığı belirlenmiştir. Eş değerlere sahip başkaca coğrafyalarda yer alan kömür işletmeleri ile kıyaslandığında ise BelKo'nun fiyat politikasının emsallerine göre %50-60 oranında fazla olduğu ortaya çıkarılmıştır. Sonucunda ise BelKo adlı şirkete idari yaptırım uygulanmış, idareye ise (Ankara Büyükşehir Belediyesi, İçişleri Bakanlığı, Ankara Valiliği, Ekonomi Bakanlığı, Çevre Bakanlığı) adil rekabet ortamının sağlanması gerektiği söylenerek, görüşlerinin alınmasına karar verilmiştir.⁵⁰ BelKo tarafından söz konusu kararın yürütülmesinin durdurulması ve iptali talebiyle açılan davayı inceleyen Danıştay 10. Dairesi, 05.12.2003 tarih ve E:2001/4817, K:2003/4770 sayıyla verdiği kararda; davacı tarafından hem esasa hem de usule ilişkin olarak ortaya konulan tüm itirazları reddetmiş ve Rekabet Kurulu kararını

⁵⁰ **BelKo Başvurusu**, T.C. Rekabet Kurumu, D1/1/H.U.-99/1, K.S: 01-17/150-39, T: 06.04.2001.

onamıştır. Danıştay 10. Dairesi'nin bu kararı, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun (IDDK) 02.12.2004 tarih E:2004/2540, K:2004/1927 sayılı kararıyla, dava dilekçesinde duruşma istemi bulunmasına karşın, duruşma yapılmaksızın esas hakkında karar verildiği gerekçesiyle bozulmuştur. IDDK'nın bozma kararından sonra konuyu inceleyen Danıştay 13. Dairesi, 30.12.2008 tarih ve E:2008/6492, K:2008/8399 sayılı kararıyla soruşturmayı yürüten Rekabet Kurulu üyesinin, nihai kararın verileceği Kurul toplantısına katılıp oy kullanmasının tarafsızlık ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle, BelKo hakkındaki dava konusu Rekabet Kurulu kararını iptal etmiştir. Bu usulden bozma niteliğindeki karar üzerine kurul yeniden görüşerek, "Ankara İli şehir merkezi ve mücavir alanı ısınma amaçlı ithal parça kömür pazarı"nda başka teşebbüslerin satış yapmasını engelleyecek şekilde kendisine sağlanan tekel imtiyazının verdiği rahatlıkla kömür alımında ve sonrasında oluşan maliyetlerin olması gerekenden yüksek seviyelerde gerçekleşmesine neden olmak ve buna bağlı olarak aşırı yüksek fiyat uygulamak suretiyle kötüye kullandığına ve böylece 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğine oybirliği ile karar vermiştir.⁵¹

Türkiye genelinde İSTTELKOM adlı şirket de dahil olmak üzere "Altyapı İşletmeciliği Hizmeti" vermek konusunda yetkilendirilmiş yüz elli iki adet⁵² lisanslı şirket bulunmaktadır. Yine belirtmek gerekir ki altyapı işletmeciliğinde, halkın mülkiyetinde fakat belediyenin tasarrufunda bulunan alanlardan (metrolar, İBB yetkisinde olan cadde ve sokaklar vb. çok geniş bir alanı kapsar) fiber optik kabloların geçirilmesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin iznine tabi olmakta ve ücret karşılığında sağlanmaktadır. Hal böyleyken ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin aynı yetkilendirmeye sahip bir iştiraki olmasına rağmen İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2014 yılı Elektronik Haberleşme Müdürlüğü ücret tarifesinin 5. maddesinde, 2015 yılı Elektronik Haberleşme Müdürlüğü ücret tarifesinin 5. maddesinde, 2016 yılı Elektronik Haberleşme Müdürlüğü ücret tarifesinin 5. maddesinde, 2017 yılı

⁵¹ **BelKo Başvurusu**, T.C. Rekabet Kurumu, D1/1/H.U.-99/1, K.S: 09-32/703-163, T: 08.07.2009.

⁵² <https://yetkilendirme.btk.gov.tr/Yetkilendirme/yetkilendirmearama.xhtml?jsessionid=d8PJVbb305R_xXvB9KgVQ9aCPYQcaDXEwU15ntgp.dnzweb> s.e.t. 13.01.2020.

Elektronik Haberleşme Müdürlüğü ücret tarifesinin 5.maddesinde, “İBB; her tür haberleşme sistem ve ekipmanları tesis yerini Kamu kurum ve kuruluşları ile İBB'ye bağlı Genel Müdürlük ve İştiraklerine iş bu tarifedeki maddelerde belirtilen ücretlerden hiç birini almadan (ücretsiz) olarak kullanılabilecektir.” İfadesi yer almış; tarifeler idare mahkemelerince her yıl düzenli olarak iptal edilmiştir.⁵³ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, kendi iştiraki olan İSTTELKOM 'a altyapılarını ücretsiz ve izne tabi olmadan sağlama imkânını, rekabet kurallarına rağmen sağlamıştır. Konu Rekabet Kurumu'na da yansımıştır. Rekabet Kurulu 12.04.2019 tarihinde verdiği kararda, İSTTELKOM şirketinin İstanbul ilinde altyapı kurulum pazarında hâkim durumda olduğunu tespit etmiş, ilgili tesis paylaşım protokolü ile 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesinin ihlal edildiğini saptamıştır ve de cezai yaptırım uygulamıştır. Yine Tesis Paylaşımı Protokolü'nün İBB iştirakleri dışında şirketlere altyapının kısmen veya tamamen kullanılmaması ile maliyetine katlandıkları altyapılarının İBB'ye devredilmesine ilişkin maddeleri de oybirliği ile iptal edilmiştir. BelKo kararında olduğu gibi ilgili idareye görüş gönderilmiştir.⁵⁴

Verilen örneklerde belediye ile yönetim-sermaye ve organik anlamda ilişkisi çok net olan bu şirketlerin, bir idareden beklenemeyecek gayri hukukilikte davrandığı tespiti yapılmıştır. Bu tespitlerle birlikte bu şirketlerin “*asil görüntüleri*” olan idarelere görüş gönderilmiştir. İdare üzerinde yaptırım gücü olmayan Rekabet Kurulu'nun kararlarının aslında gösterdiği maddi gerçek, idarelerin kendilerini idari sorumluluklarının olmadığı bir alana, ki o alan özel hukuk tüzel kişiliğini haiz olmaktır, kote etmeleridir. Öyleyse bir şeye kanuni demenin içerisinin çok dolu olmayan vaadi ile bir şeye ilke demenin mistik⁵⁵ görüntüsü birleştiğinde ortaya çıkan sonuç, kuralın, yorumu yapanın onu anlamlandırmasından sadır hale geldiğidir. Zira bir tarafta kamu hizmetini ve dayanak maddelerde geçen görev alanlarını son derece geniş

⁵³ <<https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/174>> s.e.t. 13.01.2020.

⁵⁴ **İSTTELKOM Başvurusu**, T.C. Rekabet Kurumu, 2017-2-11, K.S: 19-15/214-94, T: 11.04.2019.

⁵⁵ “Mistik” ifadesi Jacques Derrida tarafından yasanın gücünü anlatmak için kullanılan bir ifadedir. Ayrıntı için bkz. **Derrida**, s. 66.

yorumlayarak spor salonu, tuvalet, fırın, metro, internet-veri, yakıt hizmeti, otobüs üretim, otopark, büfe, kültür ve medya işletmeciliği⁵⁶ yapan belediyeler vardır. Diğer tarafta ise kanunilik ilkesini son derece dar yorumlayarak sadece idareye uygulanabileceğini fakat idare ile bağları son derece güçlü olan özel hukuk tüzel kişisi statüsündeki belediye ile bağlantılı şirketlere uygulanamayacağını çünkü idarenin kanunilik ilkesinin sadece idarenin kuruluş, görev, yetki konularıyla sınırlı olduğunu savunan belediyeler bulunmaktadır. Fakat darlık-genişlik konusunda bu denli ayrık yorumlamayı yapan belediyeler de dikkat çekmek gerekirse aynı belediyelerdir.

SONUÇ

Bu çalışmanın iddiası, idare konumundaki belediyelerin, belediye ile bağlantılı şirketler vasıtasıyla idarenin kanunilik ilkesinin retorik halinden faydalanarak bu ilkeyi devre dışı bıraktıklarıdır. Söz konusu retorik hal, dilsel bir belirsizliğin sonucudur.

Bu belirsizliğin anlaşılması için gerekli olan Saussure'den Marmont'a devam eden süreçte gizlidir. Ferdinand Saussure dil için şu açıklamayı getirir: *“Dilde yalnız ayrılıklar vardır. Ama iş bu kadar ile bitmez: Bir ayrılık genellikle salt nitelikli artılı öğeler gerektirir, bir türlü öğeler arasında ortaya çıkar; oysa, dilde, yalnızca, artılı öğelerden yoksun ayrılıklar vardır. İster gösterileni ister göstereni ele alalım, dilde dizgeden önce var olan kavramlara da seslere de rastlamayız; ancak dizgeden doğan kavramsal ayrılıklarla sessel ayrılıklar buluruz. Bir göstergedeki kavram ya da ses özdeşliği onu çevreleyen göstergelerin kavram ya da ses özdeşliğinden daha az önem taşır. Anlamına da seslerine de hiç dokunulmadan, komşu öğelerden birinin değişime uğramasıyla bir öğenin değerçe değişebilmesi bunu tanımlar.”*⁵⁷ Özü itibarıyla dil kavramların dizgeden önce var olmadığı, kavramsal ayrılıkların ise dizgeden sonra doğduğu bir ortamdır.

⁵⁶ <<https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/149>> s.e.t. 11.02.2020.

⁵⁷ Saussure, Ferdinand (1998) Genel Dilbilim Dersleri, Çeviren: Berke Vardar, İstanbul, Multilingual, s. 178.

Farklılıkları açığa vuran böyle bir tanım, herkesin aynı şeyi anlaması ve uygulaması amacını varlık nedeni haline getiren hukukta, farklılıkların nasıl ve neden olduğu konusuna yönelen eleştirel ve yapıbozumcu hukuk düşün dünyası için bulunmaz bir tanımdır. Algridas Greimas tarafından dizgede oluşan bu anlamsal farklılık dikkat çekici bulunduğu için, hukuksal iletişim süreci içerisinde yer alan dizgeler incelenmiş ve bu inceleme hukuk ile dilin kesişiminin en açık görüntüsünü oluşturmuştur. Hukuk metinlerinde görülen anlam ile altta yatan anlamın açığa çıkarılması, farklılıkları açıklamak adına umut vaat edici olmuştur.⁵⁸ Hukuk ve dil kesişimi noktasından hareket eden çalışmalarıyla Andrei Marmor'un belirlediği hukukta yorum ve dil kıstasları, genel olarak çatışmadan kaynaklı belirsizlikler ve semantik belirsizlikler olarak iki kategoride incelenmektedir. Çatışmadan kaynaklı belirsizliklerde öne çıkan olgu, bir hukuki uyumsuzluğa birden fazla normun uygulanabilir, bu uygulamadan da birden fazla sonuç elde edilebilir olmasıdır. Yani iki normun aynı olayı düzenleme çabasındaki çekişmesidir.⁵⁹ Bir diğer ve üzerinde durulacak olan belirsizlik ise semantik belirsizliklerdir. Semantik belirsizlikler ise çok veya belirsiz olan semantik anlamlar dolayısıyla ortaya çıkmaktadır. Çoğu zaman kelimelerin kapsamları öylesine geniştir ki, bu kapsamın içinde neyin olup olmadığını gösteren bir metin olmaksızın bu kapsamın belirlenmesi imkânsız hale gelmektedir. Marmor bu konuya ilişkin olarak, turkuazın mavi olup olmadığını, 1,75 boyunda bir kimsenin uzun sayılıp sayılmayacağı gibi örnekler vermektedir.⁶⁰

Kanaatimce “ilke” ve “kanunilik” kelimeleri semantik belirsizlik bağlamında ve üstlendikleri anlam yükü bağlamında ele alınması gerekmektedir. Düşünceden sadır olma belirsizliği üzerine yükseldiğini düşündüğüm ilke kavramı, içerisinde neyi kapsayıp kapsamadığı konusunda oldukça muğlaktır. Özellikle, bir şeyi ilke yapan değerın sürekliliği tahmin

⁵⁸ Greimas, Algridas Julien / Courtés, Joseph (1982) Semiotics and Language, Çeviren: Crist Patte vs., Bloomington, Indiana University Press, s. 108.

⁵⁹ Arıkan, Engin (2019) Sert Pozitivizm, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 172.

⁶⁰ Marmor, Andrei (2011) “Can the Law Imply More Than It Says? On Some Pragmatic Aspects of Strategic Speech”, Marmor Andrei / Soames, Scott (Editörler), Philosophical Foundations of Language in Law, 1. Baskı, Oxford, Oxford University Press, s.146-148.

edilse bile, bu sürekliliğin ne kadar süre olması gerektiği, hangi kişi veya kurumların prensipleri olması gerektiği konuları muğlaktır. Ayrıca ilke kelimesinin, değişmez, sürekli, uyulması tercihli değil zorunlu olan kural çağrışımı kelimedenden olan beklentiyi de çok artırmaktadır. Kanuniliğin de benzer şekilde, kanunlardan oluşan ve kendi öğelerinin bile birbirleriyle çatıştığı koca bir kanunlar kümesine riayet etmek anlamı da beklentiyi çok artırmaktadır. Bu beklentinin yanında belirtildiği üzere, sùjelerin bu belirsizliğe aynı standartlarla riayet edeceğini düşünmek de başka bir belirsizliktir.⁶¹

Bahsettiğim bu muğlaklıklar mevcut incelenen olaylarda da Andrei Marmor'un ifadesiyle problematik, sorunun soruyu doğurduğu bir durumu ortaya çıkarmaktadır.⁶² Öyleyse belirlilik beklentisi içerisinde olan yurttaşlar ve hukukçular olarak şu soruları sormak hakkımızdır. İdarenin teşebbüsleri, teşekkülleri, şirketleri idare midir, idarenin sorumlulukları altında mıdır? Bu teşebbüslerin bağlantılı oldukları idarelerin kimliklerini kullanmaları kanuni midir? Kanuni ise idarenin kanuniliği ilkesi ile bağlular mıdır? Soruları ise bu problematik durumun küçük bir parçası, başka bir ifadeyle daha yeni yuvarlanmaya başlamış kartopudur. Hukukun hayatın olağan akışını aynen yazılı hale getiremiyor olması, hukukta semantik belirsizliklerle dolu ilkelerden medet ummamızı gerektirmez. Temenni, kanunun kolayca; hatta verilen örneklerde olduğu gibi isteğe göre yorumlanacak başka kanunlarca aldatılmamasıdır.

⁶¹ **Yüksel, Mehmet** (2015), "Etik Kodlar, Ahlak ve Hukuk", Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 24.

⁶² **Marmor, Andrei** (2007) "What Does the Law Say? Semantic and Pragmatic in Statutory Language", USC Legal Studies Research Paper Series, C: 7, S: 9, s.2.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Emre** (2013) Türk İdare Hukukunda Kanuni İdare İlkesi, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Arıkan, Engin** (2019) Sert Pozitivizm, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.
- Balta, Tahsin Bekir** (1970) İdare Hukuku Genel Konular, 1. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Bektaş, Mücahit / Olgun, İbrahim** (2017) “Belediye Şirketleri ve İştirakler”: Ateş, Hamza / Bıyıkoglu, Mücahit (Editörler), Belediye ve Kamusal İlişkiler, 1. Baskı, İstanbul, Der Yayınları.
- BelKo Başvurusu**, T.C. Rekabet Kurumu, D1/1/H.U.-99/1, K.S: 01-17/150-39, T: 06.04.2001.
- Cevizci, Ahmet** (1999) Paradigma Felsefe Sözlüğü, 3. Baskı, İstanbul, Paradigma Yayınları.
- Demirbaş, Tolga / Çetinkaya, Özhan / Güneş, Vuslat / Bektaş, Nur Belkis** (2017) “Yeni Kamu İşletmeciliği Bakış Açısıyla Türkiye’de Belediyelerin Şirketler Yoluyla Hizmet Sunma Modelinin Değerlendirilmesi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, C: 15, S: 30, SS. 145-175.
- Derrida, Jacques** (2014) “Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli”, Çeviren: Direk, Zeynep Hazırlayan: Çelebi, Aykut, Şiddetin Eleştirisi Üzerine, 2. Baskı, İstanbul, Metis Yayınları.
- Dilbirliği, Muhterem** (1995) “Belediye Şirketleri”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C: 4, S: 2, 1995, SS: 65-80.
- Gözler, Kemal** (2013) Anayasa Hukukunun Genel Esasları, Güncelleştirilmiş ve Düzeltilmiş 4. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Günday, Metin** (2004) İdare Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık.
- Güneş, Vuslat** (2014) “Türkiye’de Belediye Şirketleri ve Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin Mali Açından Değerlendirilmesi”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Greimas, Algridas Julien / Courtes, Joseph** (1982) *Semiotics and Language*, Çeviren: Crist Patte vs., Bloomington, Indiana University Press.
- İSTTEK KOM Başvurusu**, T.C. Rekabet Kurumu, 2017-2-11, K.S: 19-15/214-94, T: 11.04.2019.
- Köksal, Tunay** (1993) “Belediye Şirketlerinin Hukuki Rejimi ve Şirketleşme Uygulamaları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C: 2, S: 6, SS: 55-62.
- Küçük, Hülya** (2015) “Türkiye’de Belediye Şirketlerinin Denetimi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Journal of International Manahement, Education and Economics Perspectives*, C: 3, S: 1, 2015, SS: 39-52.
- Malbeği, Nida** (2018) “Belediye İktisadi Teşebbüsleri Üzerine Bir İnceleme”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, C: 18, S: 1, SS: 31-60.
- Marmor, Andrei** (2007) “What Does the Law Say? Semantic and Pragmatic in Statutory Language”, *USC Legal Studies Research Paper Series*, C: 7, S: 9, SS. 1-22.
- Marmor, Andrei** (2011) “Can te Law Imply More Than It Says? On Some Pragmatic Aspects of Strategic Speech”, *Marmor Andrei / Soames, Scott* (Editörler), *Philosophical Foundations of Language in Law*, 1. Baskı, Oxford, Oxford University Press.
- Okutan, Emre** (2019) “Belediye Şirketlerinin Denetiminde 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu Sonrası Dönem”, *Dış Denetim Dergisi*, C: 18, S: 1, SS: 31-60.
- Sağlam, Rabia** (2014) *Yapıbozumsal Adalet*, 1. Baskı, Ankara, Tekin Yayınları.
- Saussure, Ferdinand** (1998) *Genel Dilbilim Dersleri*, Çeviren: Berke Vardar, İstanbul, Multilingual.
- Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi**, (2018) *1882 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, 17. Baskı, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.
- TDK** (1999) *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*, Cilt 1-2, 9. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları.
- TÜBA** (2011) *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler*, 1. Baskı, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi.

TÜRKİYE TİCARET SİCİLİ GAZETESİ (2019), S: 9886, SS: 237.

Uzun, Ertuğrul (2017) Hukuk Göstergibilimi, 1.Baskı, İstanbul, Nora Kitap.

Yıldırım, Turan / Yasin, Melikşah / Karan, Nur / Özdemir H. Eyüp / Üstün, Gül Okay / Tekinsoy / Özge (2012) İdare Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Yüksel, Mehmet (2015), “Etik Kodlar, Ahlak ve Hukuk”, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, SS: 9-26.

Zengin, Burcu / Güngördü, Aybegüm (2015) “Marka Değerinin Hesaplanması Üzerine Ampirik Bir Çalışma: Finans ve Pazarlama Boyutu”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 17, S: 2, 2015, SS: 282-298.

İNTERNET KAYNAKLARI

<<http://www.ihe.istanbul/s/kurulus-24>> s.e.t. 11.02.2020.

<<https://direct.ankara.bel.tr/genel-sekreter/genel-sekreter-yardimcisi-faruk-cinki/sletme-ve-stiraklar-dairesi-baskanligi>> s.e.t. 11.02.2020.

<<https://direct.ankara.bel.tr/genel-sekreter/genel-sekreter-yardimcisi-faruk-cinki/sletme-ve-stiraklar-dairesi-baskanligi>> s.e.t. 11.02.2020.

<<https://hamidiye.istanbul/history>> s.e.t. 11.02.2020.

<<https://isttelkom.istanbul/istanbula-ortak-haberlesme-altyapisi-geliyor>
s.e.t. 11.02.2019.

<<https://isttelkom.istanbul/kurumsal/hakkimizda/>> s.e.t. 11.02.2020.

<<https://isttelkom.istanbul/kurumsal/kurumsal-yonetim/#ortaklik-yapisi>>
s.e.t. 11.02.2019.

<<https://isttelkom.istanbul/kurumsal/kurumsal-yonetim/#yonetim-kurul>>
s.e.t. 11.02.2019.

<[https://medium.com/@Seyyahil/başarılı-türk-markaların-ardındaki-İlginç-
logo-hikayeleri-d3cb1d5efbf6](https://medium.com/@Seyyahil/basari-lyurk-markalarin-ardindaki-ilginç-logo-hikayeleri-d3cb1d5efbf6)>, s.e.t. 11.02.2020.

<<https://www.ankara.bel.tr/kurumsal/belediye-sirketleri>> 11.02.2020.

<<https://www.belko.com.tr/info.html>> s.e.t. 13.01.2020.

<<https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/75>> s.e.t. 11.02.2019.

<<https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/149>> s.e.t. 11.02.2020.

<<https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/174>> s.e.t. 13.01.2020.

<[https://yetkilendirme.btk.gov.tr/Yetkilendirme/yetkilendirmearama.xhtml;js
essionid=d8PJVbb305R_
xXvB9KgVQ9aCPYQcaDXEwU15ntgp.dmzweb](https://yetkilendirme.btk.gov.tr/Yetkilendirme/yetkilendirmearama.xhtml;jsessionid=d8PJVbb305R_xXvB9KgVQ9aCPYQcaDXEwU15ntgp.dmzweb)> s.e.t. 13.01.2020.

Estan, Hakan, Başarılı Türk Markaların Ardındaki İlginç Logo Hikayeleri,
<[https://medium.com/@Seyyahil/başarılı-türk-markaların-ardındaki-
İlginç-logo-hikayeleri-d3cb1d5efbf6](https://medium.com/@Seyyahil/basari-lyurk-markalarin-ardindaki-ilginç-logo-hikayeleri-d3cb1d5efbf6)>, s.e.t. 11.02.2020.